

สรุปสาระสำคัญการสัมมนา
“Workshop on Copyright Limitations and Exceptions”
วันที่ 2-3 เมษายน 2555 ณ กรุงเทพมหานคร ประเทศชิลี

---

1. ผู้เข้าร่วมสัมมนา

ผู้เข้าร่วมสัมมนาส่วนใหญ่มาจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนของประเทศชิลี และมีผู้เข้าร่วมสัมมนาจากกลุ่มประเทศเอเปค (APEC) บางส่วน ได้แก่ เม็กซิโก เวียดนาม ไต้หวัน มาเลเซีย และไทย เป็นต้น โดยมีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 35 คน

2. วัตถุประสงค์

การสัมมนานี้มุ่งเน้นถึงความสำคัญของการมีข้อยกเว้นและข้อจำกัดการละเมิดลิขสิทธิ์ (Copyright Limitations and Exceptions) ในฐานะที่เป็นกลไกในการสร้างความสมดุลระหว่างสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ (Right of Copyright Holder) และประโยชน์ของสาธารณชน (Public Interest)

3. สาระสำคัญโดยสรุป

การสัมมนาได้มีการกล่าวถึงเรื่องข้อยกเว้นและข้อจำกัดการละเมิดลิขสิทธิ์ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

3.1 ข้อยกเว้นและข้อจำกัดการละเมิดลิขสิทธิ์ตามกรอบข้อตกลงระหว่างประเทศ

➢ ปัจจุบัน เรื่องข้อยกเว้นและข้อจำกัดการละเมิดลิขสิทธิ์ได้ถูกกำหนดไว้ในข้อตกลงระหว่างประเทศหลายฉบับ ได้แก่ 1. Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works 2. Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights Agreement 3. WIPO Copyright Treaty และ 4. WIPO Performances and Phonograms Treaty

➢ ข้อยกเว้นและข้อจำกัดการละเมิดลิขสิทธิ์ตามข้อตกลงระหว่างประเทศดังกล่าว มีหลักการร่วมกันที่สำคัญ คือ หลัก Three Step Test กล่าวคือ การกระทำที่จะไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์จะต้องเข้าเงื่อนไข 3 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์ (Not Conflict with a Normal Exploitation of the Work)

2. ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร (Not Unreasonably Prejudice the Legitimate Interests of the Author)

3. เป็นกรณีเฉพาะ (Certain Special Cases) เช่น การศึกษา วิจัย การติชมวิจารณ์ และการรายงานข่าวทางสื่อมวลชนโดยมีการรับรู้ถึงการเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ เป็นต้น

➢ หลัก Three Step Test เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญของเรื่องข้อยกเว้นและข้อจำกัดการละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งมีการตีความอย่างเคร่งครัด กล่าวคือ หากการกระทำใดไม่เป็นไปตามเงื่อนไขครบทั้ง 3 ประการ ก็จะไม่เข้าข่ายข้อยกเว้นและข้อจำกัดการละเมิดลิขสิทธิ์

➤ ในปี 2008 กลุ่มอาจารย์มหาวิทยาลัยและนักวิจัยได้เสนอแนวคิดการตีความ Three Step Test อย่างยืดหยุ่นมากขึ้น โดยเรียกชื่อแนวคิดดังกล่าวว่า “Munich Declaration” ภายใต้แนวคิดของ Munich Declaration การกระทำใดจะเข้าข่ายข้อยกเว้นและข้อจำกัดการละเมิดลิขสิทธิ์หรือไม่ จะต้องพิจารณาและประเมินจากเงื่อนไขทั้ง 3 ประการในภาพรวม (Overall Assessment) การที่การกระทำใดไม่เป็นไปตามเงื่อนไขใดเงื่อนไขหนึ่งไม่ได้หมายความว่ากรกระทำนั้นไม่เข้าข่ายข้อยกเว้นและข้อจำกัดการละเมิดลิขสิทธิ์ในทันที แต่จะต้องนำเงื่อนไขทุกประการมาพิจารณาประกอบกันทั้งหมด ก่อนที่จะชี้ได้ว่าการกระทำนั้นเข้าข่ายข้อยกเว้นและข้อจำกัดการละเมิดลิขสิทธิ์หรือไม่ อย่างไรก็ตาม แนวคิดของ Munich Declaration ดังกล่าวยังไม่เป็นที่ยอมรับเพราะมีความแตกต่างและไม่สอดคล้องกับข้อตกลงระหว่างประเทศที่ได้กำหนดเรื่องข้อยกเว้นและข้อจำกัดการละเมิดลิขสิทธิ์ไว้

3.2 ข้อยกเว้นและข้อจำกัดการละเมิดลิขสิทธิ์ตามกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ

➤ ปัจจุบันประเทศต่างๆ ได้กำหนดเรื่องข้อยกเว้นและข้อจำกัดการละเมิดลิขสิทธิ์ไว้ในกฎหมายภายในอย่างแตกต่างกัน โดยอาจแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ

1. การนำหลัก Three Step Test ตามที่ได้กล่าวไว้ในข้อ 3.1 มาบัญญัติไว้ในกฎหมายภายใน --- ประเทศ Civil Law ส่วนใหญ่ รวมถึงไทยมีการออกกฎหมายภายในรูปแบบนี้

2. การสร้างและกำหนด “หลักการใช้งานลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรม” (Fair Use/Fair Dealing) ไว้ในกฎหมายภายใน --- ประเทศ Common Law เช่น สหรัฐอเมริกา และแคนาดา มีการออกกฎหมายภายในรูปแบบนี้

ภายใต้หลัก Fair Use/Fair Dealing การกระทำใดจะเข้าข่ายข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์หรือไม่จะต้องพิจารณาจากปัจจัยต่างๆ หลายปัจจัย เช่น ลักษณะและวัตถุประสงค์ของการใช้งานลิขสิทธิ์ สารสำคัญทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพของงานลิขสิทธิ์ที่ถูกนำไปใช้ และผลกระทบของการใช้งานลิขสิทธิ์ที่มีต่อช่องทางตลาดของเจ้าของลิขสิทธิ์ เป็นต้น ทำให้การพิจารณาว่าการกระทำใดเข้าข่ายข้อยกเว้นและข้อจำกัดการละเมิดลิขสิทธิ์หรือไม่มีความยืดหยุ่นมาก

3.3 ข้อยกเว้นและข้อจำกัดการละเมิดลิขสิทธิ์ที่อยู่ในระหว่างการเจรจาระหว่างประเทศ ภายใต้กรอบ WIPO

➤ ในการประชุม Standing Committee on Copyright and Related Rights (SCCR) ณ องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO) ซึ่งเป็นเวทีการประชุมเจรจาพหุภาคีด้านลิขสิทธิ์ที่มีความสำคัญ ได้มีการหารือถึงเรื่องข้อยกเว้นและข้อจำกัดการละเมิดลิขสิทธิ์ในหลายๆ ประเด็น ได้แก่

1. ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์สำหรับคนพิการด้านการอ่านและการเข้าถึงสิ่งพิมพ์ (Limitations and Exceptions for Print Disability and Visually Impaired Persons)

2. ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์สำหรับห้องสมุดและหอจดหมายเหตุ (Limitations and Exceptions for Libraries and Archives)

3. ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์สำหรับสถาบันการศึกษาและวิจัย (Exceptions and Limitations for Educational and Research Institutions)

➢ ปัจจุบัน การเจรจาเรื่องข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์สำหรับคนพิการด้านการอ่าน และการเข้าถึงสิ่งพิมพ์มีความคืบหน้าไปมาก ขณะที่การเจรจาเรื่องข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์สำหรับห้องสมุดและหอจดหมายเหตุเพิ่งมีการหยิบยกขึ้นหารือในเนื้อหาเป็นครั้งแรกในการประชุม SCCR ครั้งที่ 23 เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน - 2 ธันวาคม 2554 และข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์สำหรับสถาบันการศึกษาและวิจัยจะได้รับการหยิบยกขึ้นเจรจาในเนื้อหาเป็นครั้งแรกในการประชุม SCCR ครั้งที่ 24 ในระหว่างวันที่ 15 - 24 กรกฎาคม 2555

3.4 ข้อยกเว้นและข้อจำกัดการละเมิดลิขสิทธิ์สำหรับงานลิขสิทธิ์ดิจิทัล และมาตรการทางเทคโนโลยี

➢ ปัจจุบัน แม้เจ้าของงานลิขสิทธิ์จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ แต่การละเมิดลิขสิทธิ์ก็ยังคงปรากฏอยู่เป็นจำนวนมาก ปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ได้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น เมื่อก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลที่งานลิขสิทธิ์ต่างๆ ได้ขึ้นมาอยู่บนอินเทอร์เน็ต กลุ่มอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานลิขสิทธิ์ เช่น อุตสาหกรรมบันเทิง อุตสาหกรรมเกมส์ อุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง อุตสาหกรรมดิจิทัลคอนเทนต์ จึงได้นำ “มาตรการทางเทคโนโลยี” (Technological Protection Measures) มาใช้ป้องกันการเข้าถึงและ/หรือควบคุมการทำซ้ำงานอันมีลิขสิทธิ์ของตนโดยมิได้รับอนุญาต เช่น การเข้ารหัสเพลงหรือภาพยนตร์เพื่อป้องกันการดาวน์โหลดเพลงหรือภาพยนตร์โดยไม่เสียค่าตอบแทน และการใส่รหัสสัญญาณเคเบิลเพื่อป้องกันการรับชมรายการเคเบิลทีวีโดยไม่จ่ายค่าสมาชิก เป็นต้น

➢ ปัจจุบัน “มาตรการทางเทคโนโลยี” ได้รับความคุ้มครองตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่สำคัญ ได้แก่ WIPO Copyright Treaty (WCT) และ WIPO Performances and Phonograms Treaty (WPPT) และประเทศต่างๆ หลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย ไต้หวัน มาเลเซีย อินโดนีเซีย และกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ก็ได้ให้การคุ้มครองมาตรการทางเทคโนโลยีไว้ในกฎหมายภายในประเทศด้วย

➢ อย่างไรก็ตาม การนำมาตรการทางเทคโนโลยีมาใช้กับงานลิขสิทธิ์เปรียบเสมือนการนำกุญแจมาล็อกไว้ที่งานลิขสิทธิ์ ซึ่งทำให้ประชาชนโดยทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงหรือใช้ประโยชน์จากงานลิขสิทธิ์ได้ ดังนั้น เพื่อประโยชน์ของสาธารณชน (Public Interest) ในบางกรณี เช่น การใช้งานลิขสิทธิ์ตามหลัก Fair use/Fair dealing ก็ควรมีข้อยกเว้นให้ละเมิดหรือทำลายมาตรการทางเทคโนโลยีไว้ด้วย เพราะหากไม่มีข้อยกเว้นดังกล่าวเลยก็จะทำให้ผู้ที่ต้องการใช้งานลิขสิทธิ์ตามหลัก Fair use/Fair Dealing ไม่สามารถใช้งานลิขสิทธิ์ได้เพราะก่อนที่จะใช้งานลิขสิทธิ์จะต้องละเมิดหรือทำลายมาตรการทางเทคโนโลยี (ปลดล็อกกุญแจ) ด้วยเสมอ สำหรับประเทศที่กำหนดเรื่องข้อยกเว้นการละเมิดหรือทำลายมาตรการทางเทคโนโลยีไว้ในกฎหมาย เช่น สหรัฐอเมริกา ไต้หวัน และออสเตรเลีย เป็นต้น
